

Identifying the components of teacher competency in professional competency test to provide a suitable model

Hassan Bashirnezhad^{1*}, Alireza Badeleh²

1. Department of English Language Teaching, Farhangian University, Tehran, Iran
2. Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran

(Received: 2022/04/30; Accepted: 2023/07/06)

Abstract

The purpose of this study is to identify the components of teacher competency in the professional competency test to provide a suitable model. The research method is a mixed one (quantitative and qualitative) and the statistical population in the qualitative section includes professors, education specialists and in the quantitative section includes 350 faculty members, teaching staff and 23345 male and female student-teachers in 6 centers of Mazandaran Farhangian University. In the qualitative section, snowball sampling was used, based on which 12 experts in this field were selected as interviewees. In the quantitative section, using the relative class sampling plan and Krejcie-Morgan table, 144 professors and 330 student-teachers were selected as samples. Research tools include semi-structured interviews and a researcher-made questionnaire with 6 main components. There were 20 items whose content validity was confirmed by long-term engagement, questioning and searching from colleagues, and review by informed individuals. According to the obtained results, 6 components of educational strategies, scientific abilities, technology-based skills, personal characteristics, classroom management and executive responsibilities were recognized as components of teacher competency in the professional competency test and the status of these components from the perspective of professors and student-teachers ranked from 1st to 6th, respectively.

Keywords: Competency Components, Teaching Profession, Professional Competency, Farhangian University, Teacher Student

* Corresponding Author, Email: h.bashirnezhad@cfu.ac.ir

شناسایی مؤلفه‌های شایستگی احراز حرفه معلمی در آزمون صلاحیت حرفه‌ای^۱

حسن بشیرنژاد^{*}، علیرضا بادله^۲

۱. گروه آموزش زبان انگلیسی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

۲. گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۱۰؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۴/۱۵)

چکیده

هدف پژوهش حاضر، شناسایی مؤلفه‌های شایستگی احراز حرفه معلمی در آزمون صلاحیت حرفه‌ای و ارائه الگوی مناسب برای آن است. روش پژوهش، کاربردی از نوع آمیخته و جامعه آماری در بخش کیفی شامل اساتید دانشگاه فرهنگیان و متخصصان تعلیم و تربیت و در بخش کمی شامل ۳۵۰ نفر از اساتید عضو هیئت علمی، امور آموزشی و مدعو دانشگاه فرهنگیان مازندران و کلیه دانشجومعلمان دختر و پسر استان مازندران به تعداد ۲۳۳۴۵ نفر در ۶ مرکز آموزشی در دانشگاه فرهنگیان مازندران ورودی سال تحصیلی ۹۸-۹۷ است. در بخش کیفی از نمونه‌گیری گلوله‌برفی استفاده شد که بر این اساس ۱۲ نفر که شامل خبرگان این حوزه در زمینه صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان بودند انتخاب شدند در بخش کمی، با استفاده از طرح نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی و جدول کرجسی-مورگان تعداد ۱۴۴ استاد و ۳۳۰ دانشجومعلم به‌عنوان نمونه پژوهشی انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته و پرسش‌نامه محقق ساخته با ۶ مؤلفه اصلی راهبردهای آموزشی، مهارت‌های مبتنی بر فناوری، مدیریت کلاس، توانمندی‌های علمی، مسئولیت‌های اجرایی و ویژگی‌های فردی به ترتیب با ۱۴، ۱۲، ۱۳، ۱۵، ۱۳ و ۲۰ گویه بود که روایی محتوایی با استفاده از درگیری طولانی‌مدت، پرسش و جستجوگری از همکاران و بازبینی به‌وسیله افراد مطلع تأیید شد. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده ۶ مؤلفه راهبردهای آموزشی، توانمندی‌های علمی، مهارت‌های مبتنی بر فناوری، ویژگی‌های فردی، مدیریت کلاس و مسئولیت‌های اجرایی به‌عنوان مؤلفه‌های شایستگی احراز حرفه معلمی در آزمون صلاحیت حرفه‌ای شناخته شدند و وضعیت مؤلفه‌های مذکور از دیدگاه اساتید و دانشجومعلمان به ترتیب از رتبه‌های ۱ تا ۶ را به خود اختصاص دادند.

واژگان کلیدی: مؤلفه‌های شایستگی، حرفه معلمی، آزمون صلاحیت حرفه‌ای، دانشجومعلمان، دانشگاه فرهنگیان

۱. این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی اجراشده در استان مازندران با عنوان «شناسایی مؤلفه‌های شایستگی احراز شغل معلمی در آزمون صلاحیت حرفه‌ای» می‌باشد.

* نویسنده مسئول، رایانامه: h.bashirnezhad@cfu.ac.ir

مقدمه

نقش و جایگاه تعلیم و تربیت در تعالی مادی و معنوی جامعه بر کسی پوشیده نیست و در جامعه ما این مهم بر عهده نظام آموزشی کشور و به ویژه وزارت آموزش و پرورش گذاشته شده است. مربی و معلم در فرایند تعلیم از اهمیت و منزلت ویژه‌ای برخوردارند و بر اساس راهکار ۴-۱۱ سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و بند یک ماده دو اساسنامه دانشگاه فرهنگیان، این دانشگاه، مسئول تأمین و تربیت نیروی انسانی برای وزارت آموزش و پرورش است (احمدی، ۱۳۹۶). عمل به این تکلیف سنگین ایجاب می‌نماید دانشگاه فرهنگیان نیروهایی را به وزارت آموزش و پرورش تحویل نماید که دارای صلاحیت لازم برای حرفه‌ای معلمی باشند، به همین دلیل دانشگاه فرهنگیان اجرای برنامه نظارت و کنترل کیفیت را به‌طور جدی در دستور کار خود قرار داده است (حوری‌زاد، ۱۳۹۵). هرچند دانشجوی معلم در دوره تحصیل حدود یک‌صد و پنجاه واحد درسی را پشت سر می‌گذارد اما احراز صلاحیت حرفه‌ای معلمی نیازمند شواهد تکمیلی است تا نشان دهد دانش‌آموخته به‌نوعی از توانایی لازم برای کار معلمی دست یافته است (میرحیدری، محمدی و وندیشی و ایزدیان، ۱۳۹۵)؛ به عبارت دیگر دریافت گواهی پایان تحصیلات دانشگاه به‌تنهایی برای شروع کار معلمی کافی نیست و دانشجو معلمان باید صلاحیت حرفه‌ای خود را نیز به اثبات برسانند. در همین راستا این دانشجو معلمان لازم است تا علاوه بر دانشنامه کارشناسی، گواهی صلاحیت حرفه‌ای نیز دریافت نمایند (صافی، ۱۳۹۸).

طرح سنجش صلاحیت حرفه‌ای معلمان، نه طرحی جدید است و نه مختص نظام تربیت معلم در کشور ما. نگاهی به پیشینه این طرح نشان می‌دهد که از منظر بین‌المللی کشورهای هندوستان، فیلیپین، آلمان، ژاپن در زمره کشورهایی هستند که به‌نوعی اجرای طرح صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان را در دستور کار دارند (یانیس^۱، ۲۰۱۸). البته تعیین صلاحیت حرفه‌ای در سایر حرفه‌ها در ایران نیز هم‌اکنون بر اساس ضوابط و مقررات در اشکال دیگری با عنوان نظام به اجرا درمی‌آید

مانند نظام مهندسی که به صلاحیت مهندسان می‌پردازد یا نظام پزشکی و یا نظام روان‌شناسی و مشاوره که به بررسی صلاحیت حرفه‌ای کادر پزشکی و سلامت جامعه می‌پردازد (فیض، ۱۳۹۴). در ارتباط با اجرای طرح ارزیابی صلاحیت حرفه‌ای معلمان نیز کارگروه منتخب کمیته گروه هماهنگی تربیت معلم بر اساس دستور وزیر آموزش و پرورش موظف شده است مؤلفه‌های ارزیابی، نصاب قبولی در هر یک از مؤلفه‌ها، زمان و نحوه اجرای طرح به‌ویژه برای نخستین دوره از دانش‌آموختگان در مهرماه ۹۵ دانشگاه را تعیین و اعلام نماید (امین یزدی و عالی، ۱۳۹۷). بر اساس این طرح، هرکدام از دانش‌آموختگان دانشگاه فرهنگیان که در آزمون ارزیابی صلاحیت حرفه‌ای معلمان (اصلاح) پذیرفته نشوند ضمن دریافت گواهی صلاحیت حرفه‌ای موقت مجاز خواهند بود حداکثر در طول سه سال هر سال یک نوبت در این ارزیابی شرکت نمایند (واحدی و همکاران، ۱۳۹۷). لذا اشتغال به حرفه معلمی منوط به پذیرفته شدن در آزمون یادشده خواهد بود. مؤلفه‌های پیشنهادی ارزیابی صلاحیت حرفه‌ای از سوی دانشگاه فرهنگیان عبارت‌اند از آزمون عملکردی، آزمون کتبی، پوشه کار حرفه‌ای و معدل دانشجویان در طول تحصیل (خنیفر، بهمن‌یار باروق و مسلمی، ۱۳۹۰).

در پژوهشی که حیدری‌پور (۱۳۹۹) با هدف بررسی صلاحیت‌ها و ویژگی‌های حرفه‌ای و حرفه‌ای معلمان ابتدایی انجام دادند به این نتیجه رسیدند که معلمان مقطع ابتدایی نمونه مورد بررسی در سطح مطلوبی از صلاحیت‌های حرفه‌ای و حرفه‌ای برخوردارند و همچنین مشخص شد که بین رضایت حرفه‌ای معلمان و صلاحیت‌ها و ویژگی‌های حرفه‌ای آنان رابطه وجود دارد. در پژوهشی که دانش‌پژوه و فرزاد (۱۳۸۵) با هدف ارزشیابی مهارت‌های حرفه‌ای معلمان دوره ابتدایی انجام دادند به این نتیجه رسیدند که مهارت‌های عمومی و اختصاصی تدریس معلمان دوره ابتدایی از ملاک تعیین‌شده بالاتر است. در پژوهشی که رودریگز-سیلوا و آلسینا^۱ (۲۰۲۴) با هدف بررسی ادراک معلمان از عدم صلاحیت حرفه‌ای انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که

1. Rodrigues-Silva & Alsina

عناصر تشکیل دهنده عدم صلاحیت معلمان عبارت‌اند از ناتوانی در بیان روشن و واضح موضوع درسی، ضعف مهارت‌های مدیریت کلاس، ضعف نگرش در مورد مسئولیت تدریس، داشتن رفتاری که باعث ضعف روحیه یا ترس دانش‌آموزان شود، ضعف در مهارت‌های خواندن و نوشتن یا صحبت کردن، فقدان مهارت‌های لازم در مورد موضوع، عدم موفقیت در تدریس برنامه‌های درسی تعیین شده، عدم مشارکت در توسعه حرفه‌ای، عدم برقراری ارتباط با همکاران، والدین و دانش‌آموزان، فقدان ارتباط با مافوق.

باتوجه به مطالب بالا این پژوهش درصدد است از دیدگاه و نگرش خبرگان، اساتید و دانشجو معلمان شایستگی‌های معلمی را احصا نماید؛ بنابراین باتوجه به اهمیت برخوردار بودن دانشجو معلمان از شایستگی‌های حرفه‌ای معلمی، سؤال‌های این پژوهش عبارت‌اند از:

۱. مؤلفه‌های شایستگی احراز حرفه معلمی در آزمون صلاحیت حرفه‌ای کدام‌اند؟
۲. الگوی مناسب شایستگی احراز حرفه معلمی در آزمون صلاحیت حرفه‌ای چیست؟
۳. وضع موجود شایستگی حرفه معلمی بر اساس آزمون صلاحیت حرفه‌ای در دانشگاه فرهنگیان چگونه است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از روش آمیخته (کیفی و کمی) برای دستیابی به اهداف پژوهش بهره برده است. در بخش کیفی، با استفاده از نظریه برخاسته از داده‌ها و از طرح نوخاسته گلیزر مؤلفه‌های شایستگی احراز حرفه معلمی در آزمون صلاحیت حرفه‌ای شناسایی شد. در بخش کمی، با استفاده از به‌کارگیری معادلات ساختاری، تأثیر عوامل بررسی شد. جامعه آماری پژوهش در بخش کیفی، شامل اساتید دانشگاه فرهنگیان و متخصصان تعلیم و تربیت بود. برای انتخاب حجم نمونه از نمونه‌گیری گلوله‌برفی استفاده شد، بدین صورت که اولین خبره کسی بود که سال‌ها در دانشگاه فرهنگیان تجربه داشت و جزء افراد بسیار باتجربه و مورد اعتماد دانشگاه در سیاست‌گذاری‌های دانشگاه فرهنگیان استان مازندران بود، نفر بعدی با پیشنهاد خبره اول انتخاب شد و این سیر ادامه یافت تا ۲۵ نفر که شامل خبرگان این حوزه در زمینه صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان بودند،

انتخاب شدند. از میان ۲۵ نفر شرکت‌کننده در این مصاحبه ۱۱ نفر استاد مدعو و یا مأمور آموزشی ۱۴ نفر عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان با مرتبه استادیاری بودند. در بخش کمی، جامعه آماری شامل ۳۵۰ نفر از اعضای هیئت علمی، مأموران آموزشی و استادان مدعو دانشگاه فرهنگیان مازندران و کلیه دانشجومعلمان دختر و پسر استان مازندران به تعداد ۲۳۳۴۵ نفر در ۶ مرکز آموزشی در دانشگاه فرهنگیان مازندران ورودی سال تحصیلی ۹۷-۹۸ بودند. نمونه پژوهش با استفاده از طرح نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی تعیین شد که اندازه آن با استفاده از جدول تعیین اندازه نمونه کرجسی و مورگان، ۱۴۴ استاد و ۳۳۰ دانشجومعلم تعیین شد.

ابزار پژوهش شامل مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته جهت دستیابی به مؤلفه‌های شایستگی احراز حرفه معلمی در آزمون صلاحیت حرفه‌ای بود. سپس به منظور سنجش متغیرهای پژوهش، پرسش‌نامه محقق‌ساخته بر اساس یافته‌های حاصل از نظریه برخاسته از داده‌ها و از طرح نوحاسته گلنیز بر اساس طیف لیکرت ۷ درجه‌ای طراحی شد که مشتمل بر ۱۴، ۱۲، ۱۳، ۱۵، ۱۳ و ۲۰ سؤال به ترتیب در زمینه راهبردهای آموزشی، مهارت‌های مبتنی بر فناوری، مدیریت کلاس، توانمندی‌های علمی، مسئولیت‌های اجرایی و ویژگی‌های فردی بود. سپس به منظور بررسی سؤالات پژوهش از رویکرد دو مرحله‌ای استفاده شد. بدین صورت که در مرحله اول الگوهای اندازه‌گیری پژوهش به منظور اطمینان از دارا بودن سازه‌ها از حداقل معیارهای علمی تعریف شده، مورد آزمون قرار گرفتند. سپس در مرحله دوم پس از اطمینان نسبی از قابل قبول بودن الگوهای اندازه‌گیری حاضر در الگو معادله ساختاری تدوین شده به آزمون و بررسی ساختاری پژوهش پرداخته شد.

یافته‌ها

مرحله اول: پژوهش کیفی

در این پژوهش به منظور شناسایی مؤلفه‌های شایستگی احراز حرفه معلمی در آزمون صلاحیت حرفه‌ای از نظریه برخاسته از داده‌ها و از طرح نوحاسته گلنیز استفاده شد. تحلیل داده‌ها با استفاده

از روش مضمون‌دپوی و گیتلین^۱ انجام شده است که شامل شش مرحله آشنایی با داده‌ها، کدگذاری، جستجو برای مضامین، تشکیل مضامین، مرور مضامین، تعریف و نام‌گذاری مضامین نگارش است. بر این مبنای طریق طبقه‌بندی داده‌ها و الگویابی درون و برون داده‌ای به یک سنخ‌شناسی تحلیلی دست یافته شد.

برای اطمینان از پایایی ابزار گردآوری اطلاعات، از کدگذاری مجدد محقق و کدگذار دوم استفاده شد تا میزان همبستگی بین دو کدگذار مشخص کند که این ابزار پایا است یا خیر؟ در این راستا در انتخاب کدگذار دوم، سعی شده است از یک عضو هیأت‌علمی دانشگاه فرهنگیان که چندین تحقیق کیفی در سوابق خود داشته است استفاده شود.

جدول ۱. نتایج حاصل از کدگذاری مجدد مصاحبه‌ها توسط کدگذار دوم

عنوان مصاحبه	تعداد کدهای به دست آمده توسط پژوهشگر	تعداد کدهای به دست آمده توسط کدگذار دوم	تعداد کدهای مورد توافق	تعداد کدهای عدم توافق
۰۱	۴۷	۴۶	۴۳	۷
۰۷	۵۱	۴۷	۴۴	۱۰
جمع کل	۹۸	۹۳	۸۷	۱۷

$$۸۸ = ۹۸/۸۷ \times ۱۰۰ = \text{درصد پایایی بین کدگذاران}$$

برای تعیین روایی ابزاری هم از درگیری طولانی‌مدت، پرسش و جستجوگری از همکاران و بازبینی به وسیله افراد مطلع استفاده شده است. درگیری طولانی‌مدت و مشاهده مداوم یکی از بهترین راه‌های ایجاد دقت، مدت با موضوع است (گوبا و لینکولن، ۱۹۹۴). به همین دلیل با مشارکت‌کنندگان، ارتباط صحیح و مناسب برقرار شد و پذیرای مفاهیم عمیقی شدیم که در فرایند مصاحبه آشکار می‌شوند تا دقت علمی را افزایش داده و در زمینه پژوهشی غوطه‌ور شویم. مرحله بعد از تعیین روایی، مهارت پرسش و سؤال کردن از دیگران بود که در زمره مهارت‌های شنیداری

1. Depoy and Gitlin

ارتباطات قرار می‌گیرد. بنابراین از افراد دیگری که با حرفه معلمی و صلاحیت‌های حرفه‌ای ارتباط داشتند پرسش کردیم و نسبت به شناخت شایستگی احراز حرفه معلمی در آزمون صلاحیت حرفه‌ای گام‌های مؤثری برداشته شد. روش سوم در تعیین روایی ابزار، بازبینی توسط همکار علمی تحقیق است. بازبینی توسط همکار به معنای تعامل بین پژوهشگر و سایر افرادی است که در زمینه روش‌های تحقیق تجربه دارند. کاوش به وسیله افراد مطلع به این معنی است که از افرادی که از دانش و آگاهی لازم نسبت به صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان برخوردار هستند جستجو و پرسش به عمل آوریم تا بتوانیم با استفاده از دانش و تجاربی که افراد آگاه نسبت به صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان دارند نسبت به شناخت ابعاد مختلف حرفه معلمی آگاهی یابیم و عواملی که بر شایستگی احراز حرفه معلمی در آزمون صلاحیت حرفه‌ای تأثیر می‌گذارند را شناسایی نماییم.

پس از بررسی پیشینه تحقیق برخی سؤالات کلی برای مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته طراحی شد و این سؤالات در بین اساتید و متخصصان تعلیم و تربیت به اجرا درآمد. در مجموع ۲۵ مصاحبه با اساتید مدعو و اعضای هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان انجام شد و سعی شد که در آن شاخص‌هایی استخراج شود که می‌تواند صلاحیت‌های حرفه‌ای حرفه معلمی را به خوبی پوشش دهد و آن را اندازه‌گیری کند. نتیجه‌ی این مصاحبه‌ها و تجزیه و تحلیل‌های بعدی این شاخص‌ها را به دست داد.

بر اساس مصاحبه‌های انجام شده، شش مضمون پایه استخراج شده که در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. جدول مضامین پایه مستخرج از مصاحبه با خبرگان این امر

مضامین پایه	شواهد
راهبردهای آموزشی	<p>۱. بهره‌گیری از راهبردهای متنوع تدریس</p> <p>۲. مهارت طراحی سؤال باتوجه‌به محتوای درسی</p> <p>۳. فراهم کردن مشارکت همه دانش‌آموزان در فعالیت‌های آموزشی</p> <p>۴. مهارت بهره‌گیری از روش‌های آموزشی متناسب با محتوای آموزشی جهت تدریس</p> <p>۵. توانایی اجرای روش‌های تدریس متنوع در کلاس درسی</p> <p>۶. رهبری فعالیت‌های دانش‌آموزان و تعیین سرعت انجام فعالیت‌ها</p> <p>۷. توانایی تهیه و تدوین طراحی آموزشی خرد و کلان</p> <p>۸. توانایی تهیه و تدوین طرح درس روزانه، ماهیانه و سالیانه</p> <p>۹. بهره‌گیری از مفاهیم و زبان متناسب با سن دانش‌آموزان جهت افزایش یادگیری</p> <p>۱۰. مهارت سازماندهی موضوعات و محتوای درسی</p> <p>۱۱. روشن ساختن اهداف متناسب با نتایج آموزشی</p> <p>۱۲. مهارت ایجاد همسویی و توالی بین عناصر مختلف برنامه</p> <p>۱۳. توانایی ارائه تکالیف مهارت‌محور</p> <p>۱۴. بهره‌گیری از روش‌ها و ابزارهای متنوع ارزیابی</p>
مهارت‌های مبتنی بر فناوری	<p>۱. مهارت استفاده و به‌کارگیری از رایانه</p> <p>۲. مهارت بهره‌گیری از نرم‌افزارهای آموزشی</p> <p>۳. مهارت به‌کارگیری از نرم‌افزارهای دیجیتالی جهت ساخت و تولید نرم‌افزارهای آموزشی</p> <p>۴. تسلط کامل به برنامه‌های تولید محتوای الکترونیکی</p> <p>۵. برخورداری از سواد رسانه‌ای و آشنایی با وب‌سایت‌های آموزشی معتبر</p> <p>۶. تسلط کامل به فضای مجازی</p> <p>۷. توانایی اجرای آموزش مجازی</p> <p>۸. آشنایی با شیوه‌های ساخت آزمون برخط</p> <p>۹. توانایی استفاده از الگوهای تدریس مبتنی بر فناوری</p> <p>۱۰. به‌روز بودن اطلاعات راجع به فضای مجازی</p> <p>۱۱. برخورداری معلم از مهارت برقراری ارتباط با دانش‌آموزان در فضای مجازی</p> <p>۱۲. برخورداری معلمان از طرح درس‌های متناسب با آموزش مجازی</p>

<p>۱. شناخت ویژگی‌های رفتاری دانش‌آموزان</p> <p>۲. تسلط بر روش‌های مدیریت کلاس</p> <p>۳. وضع قوانین کلاس با مشارکت دانش‌آموزان برای برقراری نظم</p> <p>۴. ایجاد اعتماد به نفس در دانش‌آموزان و ترغیب آنان به منظور خودباوری و خود رهبری</p> <p>۵. وضع قوانینی به‌عنوان استانداردهای رفتاری به‌منظور تعامل معلم با دانش‌آموزان و تعامل دانش‌آموزان با یکدیگر و تعامل با محتوا</p> <p>۶. برخورداری از مهارت ارتباط واضح و روشن با دانش‌آموزان</p> <p>۷. کمک به دانش‌آموزان در تقویت مهارت اجتماعی</p> <p>۸. آماده‌سازی محیط فیزیکی به‌منظور حفظ و نگهداری مواد و ابزار آموزشی</p> <p>۹. سازماندهی اثربخش فضای کلاسی</p> <p>۱۰. احترام به واکنش‌ها و احساسات دانش‌آموزان</p> <p>۱۱. توانایی ایجاد انگیزه و لذت یادگیری در دانش‌آموزان</p> <p>۱۲. احترام به تفاوت‌های اجتماعی و فرهنگی دانش‌آموزان</p> <p>۱۳. ایجاد توازن در ارائه فعالیت‌های دانش‌آموزان از نظر چالش‌برانگیز بودن و تنوع فعالیت‌ها</p>	مدیریت کلاس
<p>۱. شناخت توانمندی‌های دانش‌آموزان</p> <p>۲. شناخت ویژگی‌های رشد جسمانی و شناختی دانش‌آموزان در بازه‌های سنی مختلف</p> <p>۳. شناخت ویژگی‌های رفتاری و روانی دانش‌آموزان</p> <p>۴. برخورداری از دانش روش‌های تدریس متنوع</p> <p>۵. برخورداری از دانش روش‌های مدیریت کلاس</p> <p>۶. شناخت نرم‌افزارهای حرفه‌ای تولید محتوای الکترونیکی</p> <p>۷. برخورداری از دانش انواع اختلالات یادگیری</p> <p>۸. برخورداری از دانش انواع طراحی‌های آموزشی</p> <p>۹. تسلط کافی بر موضوع و توانایی هدایت یادگیری دانش‌آموزان</p> <p>۱۰. شناخت روش‌های پرورش خلاقیت و تفکر انتقادی دانش‌آموزان</p> <p>۱۱. شناخت آخرین تحولات جاری در آموزش و پرورش و کاربرد آن در بهبود عمل</p> <p>۱۲. شناخت روش‌های مؤثر تشویق و تنبیه</p> <p>۱۳. آشنایی با فناوری‌های آموزشی جدید</p> <p>۱۴. دانش نظریه‌های نوین یادگیری</p> <p>۱۵. آشنایی با راهبردهای شناسایی نیازهای دانش‌آموزان</p>	توانمندی‌های علمی

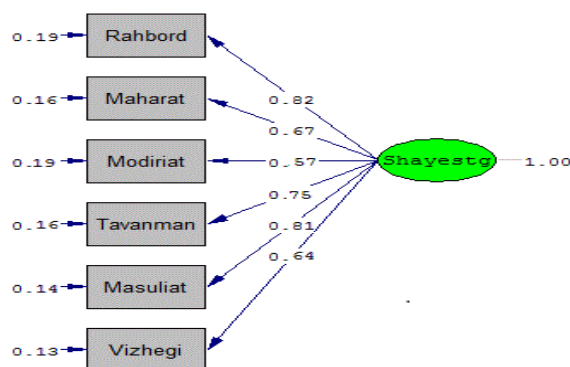
<p>۱. توانایی طراحی سیستمی برای تکالیف و حفظ فرایند انجام تکالیف توسط دانش‌آموزان</p> <p>۲. توانایی حفظ یادداشت‌های دقیق از وقایع معمول کلاس</p> <p>۳. مدیریت و نظارت بر فرایند یادگیری</p> <p>۴. توانایی برقراری ارتباط با والدین به منظور مطلع کردن والدین درباره چگونگی اداره کلاس</p> <p>۵. شناخت نسبت به دانش‌آموزان از طریق ارتباط با والدین دانش‌آموزان</p> <p>۶. توانایی مشارکت دادن والدین دانش‌آموزان در برنامه‌های آموزشی</p> <p>۷. داشتن رفتار و تعامل محترمانه با والدین دانش‌آموزان</p> <p>۸. فراهم کردن موقعیت‌هایی برای همکاری با دیگران به منظور بهبود یادگیری دانش‌آموزان</p> <p>۹. توانایی مشارکت با همکاران خود در طراحی و اجرای پروژه‌های آموزشی</p> <p>۱۰. توانایی بهره‌گیری از تخصص همکاران</p> <p>۱۱. قدرت تحلیل عملکرد دانش‌آموزان به منظور کمک به شناسایی نیازهای رشد حرفه‌ای</p> <p>۱۲. شرکت در دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت و عملی به منظور به‌روز کردن دانش تخصصی خود</p> <p>۱۳. حفظ ذهن باز و خلاق خود و داشتن تمایل برای حل مشکلات گذشته با رویکردهای جدید</p>	مسئولیت‌های اجرایی
<p>۱. برخورداری از سلامت روانی</p> <p>۲. توانایی مدیریت رفتار</p> <p>۳. حفظ آراستگی ظاهری در محیط آموزشی</p> <p>۴. برخورداری از اخلاق و رفتار نیکو</p> <p>۵. نشان دادن اشتیاق به محتوای درسی</p> <p>۶. احساس مسئولیت نسبت به دانش‌آموزان و آموزش و یادگیری</p> <p>۷. نگرش مثبت به مسائل جدید و نوآوری‌ها</p> <p>۸. برخورداری از انگیزش حرفه‌ای</p> <p>۹. توانایی ارزیابی اثر کار خود و برداشتن قدم برای بهبود آن</p> <p>۱۰. توانایی پاسخگویی به سؤالات و نیازهای دانش‌آموزان</p> <p>۱۱. داشتن ذهن جست‌وجوگر</p> <p>۱۲. عشق‌ورزیدن به همه دانش‌آموزان</p> <p>۱۳. برخورداری از روحیه صبر، بردباری و دلسوزی در کار با بچه‌ها</p> <p>۱۴. ثبات شخصیتی و خردمندی</p> <p>۱۵. خودکارآمدی و خلاقیت</p> <p>۱۶. انعطاف‌پذیری و روحیه پژوهشگری</p> <p>۱۷. توانایی نقدکردن و نقدپذیری</p> <p>۱۸. برخورداری از هوش معنوی، اجتماعی و هیجانی</p> <p>۱۹. روحیه همیاری و همکاری با دیگران</p> <p>۲۰. مدیریت عواطف و احساسات</p>	ویژگی‌های فردی

مرحله دوم: تحلیل داده‌های کمی

تحلیل عاملی تأییدی پرسش‌نامه: برازندگی پرسش‌نامه طراحی شده

از تحلیل عاملی تأییدی برای سنجش روایی شاخص‌های یک سازه در پرسش‌نامه نیز بکار گرفته شد تا معلوم گردد هماهنگی و همسویی لازم بین شاخص‌ها (سؤالات) وجود دارد یا خیر.

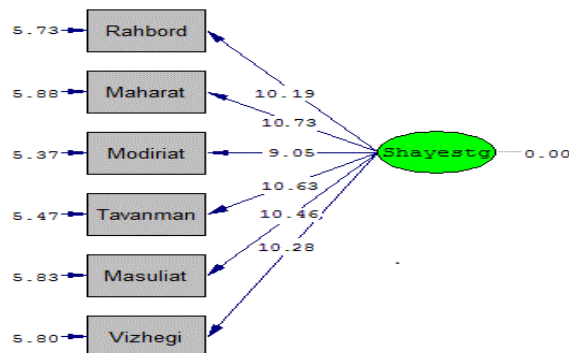
شکل ۱، الگوی نهایی تحلیل عاملی تأییدی را نشان می‌دهد.

Chi-Square=10.21, df=9, P-value=0.33361, RMSEA=0.044

شکل ۱. مدل تحلیل عاملی تأییدی در حالت ضرایب مسیر استاندارد شده

شکل ۲ الگوی تحلیل عاملی تأییدی را در حالت ضرایب معناداری تی نشان می‌دهد.

Chi-Square=10.21, df=9, P-value=0.33361, RMSEA=0.044

شکل ۲. مدل تحلیل عاملی تأییدی در حالت ضرایب معناداری تی

جدول ۳، مقادیر بار عاملی استاندارد شده را در کل مؤلفه‌ها نشان می‌دهد.

جدول ۳. بار عاملی استاندارد شده و سطح معناداری آزمون بین سؤالات و متغیرهای مکنون

نتیجه	آلفای کرونباخ	مقدار t	مقدار بار عاملی استاندارد شده	متغیرها
مطلوب	۰,۷۶	۱۰,۱۹	۰,۸۲	راهبردهای آموزشی
مطلوب	۰/۹۰	۱۰,۷۳	۰,۶۷	مهارت‌های مبتنی بر فناوری
مطلوب	۰/۸۱	۹,۰۵	۰,۵۷	مدیریت کلاس
مطلوب	۰/۹۰	۱۰,۶۳	۰,۷۵	توانمندی‌های علمی
مطلوب	۰/۸۴	۱۰,۴۶	۰,۸۱	مسئولیت‌های اجرایی
مطلوب	۰/۷۳	۱۰,۲۸	۰,۶۴	ویژگی‌های فردی

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، مقدار بار عاملی استاندارد شده برای کلیه سؤالات مربوط به متغیرهای الگو بالای ۰/۴ می‌باشد و با توجه به اینکه تمامی اعداد معناداری بین گویه‌ها با متغیرهای مکنون مربوطه از عدد ۱/۹۶ بزرگتر محاسبه شده است روایی سازه‌های اندازه‌گیری متغیرهای مربوطه در سطح معناداری ۰/۰۵ تأیید می‌شود؛ بنابراین نیاز به تغییر یا حذف سؤالی در الگو و پرسش‌نامه تحقیق احساس نمی‌شود. همچنین مقدار این شاخص پایایی برای تک‌تک متغیرها بیشتر از ۰/۷ بوده و مقدار کل نیز برای ۵۰ سؤال در حد بسیار مطلوب و برابر با ۰/۹۵ محاسبه شده است.

جهت تأیید الگو تحلیل عاملی و اثبات نمودن نتایج حاصله لازم است تا شاخص‌های برازش الگو در حد قابل قبول قرار گیرد. بنابراین در جدول ۴ شاخص‌های مورد استفاده به همراه مقادیر آن آمده است.

جدول ۴. نتایج شاخص‌های برازش الگوهای تحلیل عاملی تأییدی

مقدار برآورد شده	میزان استاندارد		شاخص‌های بررسی شده
۲,۳۴	کارمینز و مکلاور (۱۹۸۱)	کمتر از ۳	نسبت مجذور کای به درجه آزادی (χ^2/df)
۰,۰۴	هایر و همکاران (۱۹۹۸)	کمتر از ۰/۰۸	جذر برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA)
۰,۹۶	بتنلر و بونت (۱۹۸۰)	بیشتر از ۰/۹	شاخص نرم شده برازندگی (NFI)
۰,۹۴		بیشتر از ۰/۹	برازش هنجار نشده (NNFI)
۰,۹۶		بیشتر از ۰/۹	شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)
۰,۹۵		بیشتر از ۰/۹	برازش فزاینده (IFI)
۰,۹۰	اتزادی و فروهمند (۱۹۹۶)	بیشتر از ۰/۸	شاخص نیکویی برازش (GFI)

همان‌طور که در جدول ۴ ملاحظه می‌شود، مقدار کای دو به درجه آزادی ۲,۳۴ و کمتر از ۳ است. همچنین مقدار جذر برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA) برابر با ۰/۰۴ و کوچکتر از ۰/۰۸ است. همچنین شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)، شاخص برازندگی افزایشی (IFI) و شاخص برازندگی هنجار شده (NFI) همگی بیشتر از ۰/۹ محاسبه شده است. همچنین شاخص نیکویی برازش (GFI) برابر با ۰/۹۰ و بیشتر از ۰/۸ بوده و در حد مطلوب می‌باشد؛ بنابراین در حالت کلی و با توجه به شاخص‌های محاسبه شده می‌توان برازش مطلوب الگو را نتیجه گرفت.

جهت بررسی وضع کنونی مؤلفه‌های راهبردهای آموزشی، مهارت‌های مبتنی بر فناوری، مدیریت کلاس، توانمندی‌های علمی، مسئولیت‌های اجرایی و ویژگی‌های فردی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های شایستگی احراز حرفه معلمی در آزمون صلاحیت حرفه‌ای از آزمون فریدمن استفاده شد. این آزمون زمانی به کار می‌رود که میانگین یک جامعه را با یک میانگین مفروض و نظری مورد مقایسه قرار می‌دهند که میانگین مفروض یا نظری در این پژوهش عدد ۴ می‌باشد.

جدول ۵. نتایج نهایی رتبه بندی کیفیت وضع موجود عوامل مورد مطالعه در تحقیق

اساتید و متخصصان		دانشجومعلمان		کل افراد		مؤلفه‌ها
رتبه عوامل	میانگین رتبه‌ای	رتبه عوامل	میانگین رتبه‌ای	رتبه عوامل	میانگین رتبه‌ای	
۱	۶,۲۴	۲	۵,۹۴	۱	۶,۰۴	راهبردهای آموزشی
۲	۵,۷۴	۳	۵,۸۶	۳	۵,۸۲	مهارت‌های فناورانه
۲	۵,۷۳	۵	۵,۵۲	۵	۵,۵۶	مدیریت کلاس
۴	۵,۶۵	۱	۶,۰۱	۲	۵,۸۹	توانمندی‌های علمی
۵	۵,۳۸	۶	۵,۴۷	۶	۵,۴۴	مسئولیت‌های اجرایی
۶	۵,۵۵	۴	۵,۶۷	۴	۵,۶۳	ویژگی‌های فردی

همان‌طور که در جدول ۵ ملاحظه مشخص است، در حالت کلی (مجموع دانشجومعلمان و اساتید و متخصصان) در وضعیت موجود کیفیت عامل مؤلفه‌ی راهبردهای آموزشی بیشترین و مسئولیت‌های اجرایی کمترین رتبه را به خود اختصاص داده است.

بحث و نتیجه‌گیری

معلمان از کلیدی‌ترین اجزای نظام آموزش و پرورش محسوب می‌شوند. آن‌ها به دلیل نقش برجسته‌ای که در پرورش و یادگیری دانش‌آموزان بر عهده دارند و نیز به دلیل اینکه اعمال و رفتارشان در ایجاد انگیزه‌های یادگیری مؤثر است، نیازمند برخورداری از شایستگی‌های مختلف حرفه‌ای هستند. شایستگی‌های شناسایی شده در این پژوهش به نوعی در پژوهش‌های قبلی و نیز توسط پژوهشگران و اندیشمندان بیان شده است. به عنوان مثال کاستر^۱ و همکارانش (۲۰۱۵) دانش تخصصی معلمان را در پنج مؤلفه اصلی شایستگی‌های معلمی عنوان کردند و یا از نظر

1. Koster et al.

استرانگ^۱ (۲۰۱۲) شایستگی‌های معلمان اثربخش شامل دانش، مهارت و گرایش است که بخش دانش، شامل دانش معلم نسبت به موضوعی که تدریس می‌کند است. برخورداری از دانش موضوعی همچنین یکی از استانداردهای مطرح شده توسط کمیته استانداردهای حرفه‌ای تدریس نیوجرسی است.

در مرحله اول نتایج حاکی از این امر بود که معلمان شایسته و حرفه‌ای قبل از هر چیزی، باید ابتدا نسبت به راهبردهای آموزشی تسلط کافی و لازم داشته باشند. در این بعد، استفاده از راهبردهای متنوع تدریس در فرایند آموزش، توانایی تهیه و تدوین طرح درس روزانه، ماهیانه و سالانه و اجرای روش‌های تدریس متنوع در کلاس درسی از مهم‌ترین ویژگی‌های معلمان شایسته محسوب می‌شود. همچنین داشتن برنامه برای انجام تدریس، ایجاد فرصت یادگیری برای دانش‌آموزان، توجه کردن به مشکلات درون و برون‌مدرسه‌ای دانش‌آموزان، فراهم کردن مشارکت همه دانش‌آموزان در فعالیت‌های آموزشی، پرسش مستمر از دانش‌آموزان، کشف استعداد ویژه هر دانش‌آموز، رها نکردن دانش‌آموزان، بهره‌گیری از مفاهیم و زبان مناسب با سن دانش‌آموزان جهت افزایش یادگیری، مهارت سازماندهی موضوعات و محتوای درسی، روشن ساختن اهداف متناسب با نتایج آموزشی و توانایی ارائه تکالیف مهارت محور از جمله راهبردهای آموزشی مؤثر بر شایستگی احراز حرفه معلمی است؛ بنابراین هر معلم باید برنامه‌ای تدوین کند که بدانند برای هر محتوای درسی چه مقدار زمان بگذارد و آزمون و تمرین آماده و با شناسایی نوع استعداد آن‌ها میزان وقت خود را برای موقعیت‌های استعدادی گوناگون تنظیم کند.

بعد دوم توانمندی‌های علمی است. این بعد در برگیرنده ۱۲ مؤلفه از شایستگی‌های حرفه معلمی است. در این بعد معلمان شایسته و حرفه‌ای قبل از هر چیزی، باید از توانمندی‌های علمی کافی و لازم برخوردار باشند؛ یعنی درباره دانش روش‌های تدریس، طراحی آموزشی، روش‌های مؤثر تشویق، راهبردهای شناسایی نیازهای دانش‌آموزان و انواع اختلالات یادگیری اطلاعات کافی

1. Stronge

داشته باشند و از آنجایی که تمام علوم و موضوعات درسی به سرعت در حال تغییر است، معلمان برای آگاهی از این تغییرات و استفاده از آن‌ها در آموزش، باید از منابع جدید آگاهی لازم را داشته باشند. البته صرف داشتن تخصص و تسلط بر موضوع درسی کافی نیست، چرا که مهم‌تر از آن شناخت راهبردهای یادگیری و توانایی انتقال مفاهیم به دانش‌آموزان است. به همین دلیل برخورداری از توانمندی‌های علمی از جمله مهم‌ترین مؤلفه‌های شایستگی در حرفه معلمی است.

بعد سوم مهارت‌های مبتنی بر فناوری است. این بعد در برگیرنده ۱۳ مؤلفه از شایستگی‌های حرفه معلمی است. فناوری اطلاعات و ارتباطات را می‌توان به عنوان ابزاری نیرومند برای ارتقای کیفیت و کارایی آموزش و یادگیری مورد استفاده قرار داد. توسعه روزافزون ابزارهای مبتنی بر این فناوری‌ها و سرعت فراوان تطبیق آن با نیازمندی‌های انسان، موجب شده تا شکل جدیدی از محیط یادگیری و تعاملی خلاق، فعال و فراگیر ایجاد شود. لذا آموزش مهارت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات هسته مرکزی بسیاری از نظام‌های آموزش و پرورش جهان را تشکیل داده است؛ بنابراین برخورداری معلمان از مهارت‌های به‌کارگیری از رایانه و نرم‌افزارهای آموزشی، تسلط کامل به برنامه‌های تولید محتوای الکترونیکی، فضای مجازی و آموزش در آن و توانایی استفاده از الگوهای تدریس مبتنی بر فناوری امری ضروری است؛ زیرا که تجارب صحیح و تعاملی چندحسی در اختیار یادگیرندگان قرار می‌دهند و وسایل کمک آموزشی به سبب فعال کردن حواس مختلف دانش‌آموزان، امر آموزش را واقعی‌تر، عملی‌تر و دلپذیرتر می‌سازند.

بعد چهارم ویژگی‌های فردی معلمان است. این بعد در برگیرنده ۱۵ مؤلفه از شایستگی‌های حرفه معلمی است. مهم‌ترین شایستگی معلمان اثربخش در این بعد این است که آن‌ها باید اخلاق و رفتار نیکو، انعطاف‌پذیری و خودکارآمدی و ثبات شخصیتی بالایی برخوردار باشند معلمان باید روابطی مبتنی بر احترام و اعتماد متقابل با دانش‌آموزان داشته باشند. معلمان اثربخش نسبت به محتوای درسی و نیز علایق و دغدغه‌های داخل و خارج از مدرسه دانش‌آموزان، اهمیت و اشتیاق نشان دهند. آن‌ها نسبت دانش‌آموزان و آموزش و یادگیری آنان متعهد بوده و مسئولیت نتایج کار دانش‌آموزان را بر عهده گیرند. معلمان شایسته نسبت به تدریس و دانش‌آموزان، مسائل جدید و

نوآوری علاقه‌مند و دارای نگرش مثبت بوده و از زمان خارج از مدرسه به منظور آمادگی برای تدریس استفاده نمایند. همچنین معلمان شایسته از روحیه صبر، بردباری و دلسوزی در کار با دانش‌آموزان و توانایی مدیریت رفتار و روحیه همیاری و همکاری با دیگران باید برخوردار باشند. معلمان از طریق برقراری ارتباط با دانش‌آموزان، آن‌ها را برای انتخاب و ایجاد هدفی چالش‌انگیز و نیز تصمیم‌گیری به صورت فردی ترغیب نمایند. معلمان شایسته آموزش را با شناخت توانمندی‌های خود شروع کنند. صلاحیت‌های فردی و اجتماعی به عنوان یکی از پنج دسته اصلی شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان توسط کاستر و همکارانش (۲۰۱۵) بیان شد است. در تحقیق کریمی (۱۳۹۷) نیز صلاحیت‌های شخصیتی به عنوان یکی از مؤلفه‌های اصلی صلاحیت‌های حرفه‌ای شناخته شده است. بر اساس نتایج تحقیقات تیلور و همکارانش (۲۰۱۰)، علاقه به تدریس، یادگیری و موضوع تدریس، از جمله ضرورت‌های حرفه معلمی می‌باشد. نتایج حاصل نشان می‌دهد که تدریس اثربخش؛ علاوه بر صلاحیت علمی معلم، نیازمند صلاحیت رفتاری او نیز هست. ویژگی‌های شخصی و رفتاری معلم، عواملی تأثیرگذار در فرایند تعلیم و تربیت محسوب می‌شوند؛ بنابراین معلمانی شایسته خواهند بود که علاوه بر برخورداری از صلاحیت علمی و تخصصی، از ویژگی‌های شخصیتی و رفتاری لازم نیز برخوردار باشند.

بعد پنجم مدیریت کلاس است. این بعد در برگزیده ۱۳ مؤلفه از شایستگی‌های حرفه معلمی است. در این بعد، تسلط بر روش‌های مدیریت کلاس، مشارکت با دانش‌آموزان برای برقراری نظم، برخورداری از مهارت‌های ارتباطی واضح و روشن با دانش‌آموزان مهم‌ترین شایستگی بوده که معلمان اثربخش باید از آن برخوردار باشند. معلمان اثر بخش قوانینی را به عنوان استانداردهای رفتار به منظور تعامل با دانش‌آموزان و تعامل دانش‌آموزان با یکدیگر وضع می‌کنند. وضع قوانین کلاس با مشارکت دانش‌آموزان انجام می‌گیرد. به دانش‌آموزان در برقراری و حفظ استانداردهای رفتاری کمک می‌کنند و انتظارات خود را در رابطه با رفتار مثبت بیان می‌کنند. معلمان اثربخش، ضمن آماده کردن پیشاپیش مواد آموزشی جهت استفاده در کلاس، محیط فیزیکی کلاس را آماده نموده و برای تشویق ارتباطات متقابل، با قرار دادن صندلی‌ها به شکلی نظام‌مند، به سازماندهی

اثربخش فضای کلاسی می‌پردازند. آن‌ها ضمن احترام به واکنش‌ها و احساسات دانش‌آموزان و تفاوت‌های فرهنگی اجتماعی آنان اصول، قوانین و روش‌ها در ابتدای سال تحصیلی، سعی می‌کنند تا بین چالش برانگیز بودن فعالیت‌ها و تنوع آن‌ها توازن برقرار سازند. کاستر و همکارانش (۲۰۱۵)، مدیریت کلاسی را که شامل صلاحیت‌هایی چون مدیریت زمان و تنظیم برنامه درسی مطابق با اهداف سازمانی است، به عنوان یکی از شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان نام برده‌اند. در مطالعه کریمی (۱۳۹۷)، صلاحیت‌های مدیریتی جزء یکی از مؤلفه‌های اصلی صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان است. مدیریت و اداره مطالب کلاس توسط استرانگ (۲۰۱۲) نیز به عنوان شایستگی‌های معلمان ذکر شده است. معلمان مؤثر با مدیریت مطلوب رفتار دانش‌آموزان و سازماندهی مناسب فضای فیزیکی کلاس، زمینه را برای آموزش و تدریس اثربخش فراهم می‌آورند؛ بنابراین تدریس اثربخش نیازمند آرامش، نظم دانش‌آموزان و نیز فضای فیزیکی است می‌باشد.

و بعد آخر یعنی ششم مسئولیت‌های اجرایی است. این بعد در برگزیده ۲۰ مؤلفه از شایستگی‌های حرفه معلمی است. در این بعد معلمان اثربخش معلمانی هستند که دارای رفتار و تعامل محترمانه با والدین دانش‌آموزان و همکارانشان می‌باشند. آن‌ها با والدین دانش‌آموزان ارتباط برقرار می‌کنند تا از این طریق هم شناخت بهتری نسبت به دانش‌آموزان پیدا کنند و هم اطلاعاتی را در رابطه با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و نحوه اداره کلاس به آن‌ها ارائه نمایند. آن‌ها والدین دانش‌آموزان را در برنامه‌های آموزشی مشارکت می‌دهند. معلمان شایسته در یک جامعه حرفه‌ای مشارکت دارند. آن‌ها با همکاران خود در طراحی و اجرای پروژه‌های آموزشی شرکت نموده و ضمن بهره‌گیری از تخصص معلمان، موقعیت‌هایی را برای همکاری با دیگران جهت بهبود یادگیری دانش‌آموزان فراهم می‌نمایند. معلمان شایسته از تحولات جاری در آموزش و پرورش دارای شناخت کافی بوده و به دنبال راهبردهای آموزشی جدید هستند. آن‌ها با حفظ ذهن باز و خلاق خود و داشتن تمایل برای حل مشکلات گذشته با رویکردهای جدید در فعالیت‌های علمی و دوره‌های آموزشی مشارکت نموده و از سازمان‌ها و نشریات حرفه‌ای، به عنوان منابعی جهت رشد حرفه‌ای خود استفاده کنند.

در مرحله دوم از پژوهش حاضر جهت سنجش کیفیت شایستگی‌های احراز حرفه معلمی در آزمون صلاحیت حرفه‌ای الگو و پرسشنامه‌ای طراحی شد که برازندگی آن با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی مورد تجزیه تحلیل قرار گرفت و نتایج این بخش نشان داد که میزان بار عاملی بین سؤالات پرسش‌نامه و متغیرهای مکنون مربوط به خود به لحاظ آماری معنادار بوده و نیاز به حذف یا تغییر در سؤالات پرسش‌نامه وجود ندارد. همچنین نتایج شاخص‌های برازش الگو و همچنین مقدار آلفای کرونباخ در سطح مطلوب و قابل استنادی قرار دارد؛ بنابراین با توجه به داده‌های گردآوری شده و با احتمال ۹۵ درصد می‌توان اظهار کرد که سؤالات پرسش‌نامه در واقع همان چیزی را می‌سنجد که مدنظر ما است؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که پرسش‌نامه حاصل با شش مؤلفه اصلی راهبردهای آموزشی، مهارت‌های مبتنی بر فناوری، مدیریت کلاس، توانمندی‌های علمی، مسئولیت‌های اجرایی و ویژگی‌های فردی برمبنای تحلیل عاملی تأییدی از نظر روایی و پایایی مورد تأیید قرار گرفت.

پس از طراحی پرسش‌نامه، جهت بررسی وضعیت کنونی مؤلفه‌های شایستگی حرفه معلمی بر اساس آزمون صلاحیت حرفه‌ای ارزشیابی پیمایشی از اساتید و دانشجومعلم‌ان به عمل آمد زیرا که به وسیله ارزشیابی به نقاط قوت و ضعف سیستم و برنامه طراحی شده پی برده می‌شود که می‌توان با اتخاذ تصمیمات متناسب با نتایج بدست آمده و اصلاح برنامه درسی موجود سبب افزایش کیفیت و ارتقای سیستم مورد نظر شد. بر این اساس نتایج پژوهش حاضر نشان داد که در حالت کلی (مجموع داده‌های دانشجومعلم‌ان و اساتید و متخصصان) مؤلفه‌های راهبردهای آموزشی، توانمندی‌های علمی، مهارت‌های مبتنی بر فناوری، ویژگی‌های فردی، مدیریت کلاس و مسئولیت‌های اجرایی به ترتیب از رتبه‌های ۱ تا ۶ به خود اختصاص دادند.

یافته‌های پژوهش حاضر از پیشنهادهای کاربردی ذیل جهت شناسایی مؤلفه‌های شایستگی حرفه معلمی بر اساس آزمون صلاحیت حرفه‌ای برخوردار است؛ که می‌توان به ایجاد مراکز سنجش شایستگی‌های معلمان به شکل گسترده و اعطای رتبه به آن‌ها و مورد توجه قرار دادن شایستگی‌های معلمان جهت ادامه فعالیت، طراحی و تدوین برنامه‌های کیفی رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان، در نظر

گرفتن وضعیت موجود معلمان به عنوان نقطه شروع تحول و برنامه‌ریزی و اتخاذ سیاست‌های عمل‌گرا و برنامه‌ریزی در جهت ارتقای مهارت‌های مبتنی بر فناوری معلمان اشاره کرد.

منابع

- احمدی، غلامعلی (۱۳۹۶). صلاحیت‌های حرفه‌ای دبیران در هزاره سوم و نقش مراکز آموزش دبیران در ایجاد و توسعه آن‌ها. *دهمین همایش انجمن مقالات برنامه درسی ایران، تهران*.
- امین یزدی، سیدامیر؛ عالی، آمنه (۱۳۹۷). بررسی تأثیر سبک‌های مدیریت کلاس بر رشد مهارت‌های فراشناختی دانش‌آموزان. *روان‌شناسی مطالعات تربیتی*، ۹(۱)، ۷۳-۹۰.
- حوری‌زاد، بهمن (۱۳۹۵). بررسی تأثیر درس‌پژوهی خلاقیت‌محور بر توسعه توانمندی‌های حرفه‌ای معلمان و یادگیری رفتار خلاق معلمان و دانش‌آموزان. *فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۱(۱)، ۷۵-۹۲.
- حیدری‌پور، رضا (۱۳۹۹). بررسی صلاحیت‌ها و ویژگی‌های شغلی و حرفه‌ای معلمان مقطع ابتدایی منطقه ۹ تهران. *آموزش و یادگیری*، ۷(۲۱)، ۷۱-۸۷.
- خنیفر، حسین؛ بهمنیار باروق، بیتا؛ مسلمی، ناهید (۱۳۹۰). *راهنمای تدوین استاندارد آموزش مهارت محور* (نسخه دوم). تهران: سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور.
- دانش‌پژوه، زهرا؛ فرزاد، ولی‌الله (۱۳۸۵). ارزشیابی سطح توانایی‌ها و مهارت‌های حرفه‌ای معلمان دوره ابتدایی. *نوآوری‌های آموزشی*، ۱۸(۵)، ۱۳۵-۱۷۰.
- صافی، احمد (۱۳۹۸). *سیمای معلم (تکریم شخصیت، صلاحیت‌ها، مهارت‌ها، خاطرات و تجارب دبیران)*. تهران: انتشارات انجمن اولیاء و مربیان جمهوری اسلامی ایران.
- فیض، مهدی (۱۳۹۴). تأملی بر مفهوم شایستگی. *رشد آموزش متوسطه*، ۳، ۱۱-۱۵.
- کریمی، فریبا (۱۳۹۷). مطالعه صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان دوره ابتدایی. *رهبری و مدیریت آموزشی*، ۲(۴)، ۱۵۱-۱۶۶.
- میرحیدری، اشرف؛ محمدی و نندیشی، زهره؛ ایزدیان، فاطمه (۱۳۹۵). *کارورزی از دیروز تا امروز*. سومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش در علوم و تکنولوژی، آلمان، برلین.

واحدی، حسین؛ کریمی، ناصر؛ رضایی، رسول؛ اسماعیل پور، ایوب (۱۳۹۷). مقایسه صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان در بین فارغ التحصیلان دانشگاه فرهنگیان، تربیت معلم سابق و سایر دانشگاه‌ها. فناوری آموزش، ۱۳(۱)، ۸۳-۹۰.

- Koster, B., Brekelmans, M., Korthagen, F., & Wubbels, T. (2015). *Quality requirements for teacher educators*. *Teaching and Teacher Education*, 21(2), 157-176. DOI: 10.1016/j.tate.2004.12.004.
- Rodrigues-Silva, J., & Alsina, Á. (2024). Enhancing Teachers' Professional Identity in a Reflective Learning MOOC. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 19(1), 23-38. DOI: 10.3991/ijet.v19i01.38897
- Stronge, J. H. (2012). *Qualities of effective teachers*. Alexandria, VA: Association for supervision and curriculum development.
- Yenice, N. (2018). Search of science teachers' teacher efficacy and self-efficacy levels relating to science teaching for some variables. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1, 1062-1067. DOI:10.1016/j.sbspro.2009.01.191.